

Na záver konštatujeme, že Suvákov odborný filologicko-hermeneutický postup, aplikovaný na výučbu, nepochybne podnecuje rozvoj kritického myslenia, a to nielen v zmysle prehodnotenia možných prístupov k interpretovaniu antickej filozofie a jej vybraných predstaviteľov, ale aj v zmysle reflexie problematiky objektívneho výkladu „dejín“ antickej filozofie. Autorov solídny rozbor dostupnej literárnej tradície o kynizme tak privádza čitateľa k apórii: Boli kynici askétmi, alebo boli hedonikmi? Boli sókratovcami, skeptikmi, či nebudaj indickými mudrcmi? Boli vôbec filozofmi, alebo len satirikmi či nevzdelanými a vulgárnymi bezdomovcami? Kladenie týchto otázok nepochybne vyvoláva onen potrebný „úžas“, ktorého produktom má byť filozofické myslenie. Bolo by zaujímavé sledovať, akým spôsobom sa uplatňuje Suvákov „maieutické umenie“ v praxi na špecializovanom seminári o gréckom kynizme a či je súčasťou výučby aj osvojovanie si kynických – často škandalózných – životných postojov v praxi. Nech je tomu akokoľvek, predkladaný titul predstavuje z teoretického hľadiska mimoriadne erudovanú príručku, ktorá svojím rozvrhom posúva kvalitatívny horizont slovenských vysokoškolských učebníc do novej dimenzie.

František Škvrnda

František Škvrnda
Katedra filozofie a dejín filozofie UK
Gondova 2
814 99 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: skvrnda1@uniba.sk

ZLATICA PLAŠIENKOVÁ (ed.):

**REFLEXIA EURÓPSKEJ FILOZOFIE
V SLOVENSKEJ FILOZOFII 20. STOROČIA**

Tvorba Teodora Münza očami súčasníkov

Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2014, 196 s.

Teodor Münz, filozof, prekladateľ filozofickej literatúry, teoretik a pedagóg, je v širšej filozofickej obci známy ako osobnosť, ktorá viac ako šesť desaťročí aktívne pôsobila na pôde slovenskej filozofie, pričom stopa, ktorú aj naďalej pôsobiaci mysliteľ vytvoril, je výrazná a jasne identifikovateľná i v európskom kontexte.

Na Slovensku nebýva zvykom analyticky sa venovať tvorbe žijúcich osobností a teoretikov z oblasti vedy. V tomto prípade ide skôr o výnimku a treba dodať, že výnimku, ktorá,

ako dúfame, otvorí novú tradíciu prístupu k významným teoretikom slovenského myslenia, ktorých síce nie je nadbytok, ale je ich dosť a ich diela sú dostatočne významné na to, aby sa im venovala adekvátne pozornosť.

V októbri roku 2013, ako uvádza editorka a spoluautorka recenzovanej publikácie Z. Plašienková v jej Úvode, „...Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK v Bratislave v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA 1/0536/12 Slovenská filozofia 20. storočia v medzinárodnom kontexte (Idey, inšpirácie a spory) usporiadala sympóziu pod názvom Reflexia európskej filozofie v slovenskej filozofii 20. storočia (venované tvorbe Teodora Münza)... Výstupom spomínaného podujatia je predkladaná práca, ktorá je prvou knižnou publikáciou svojho druhu u nás, venovanou tvorbe Teodora Münza“ (s. 7).

Recenzovaná práca je významná z viacerých hľadísk. Jednak tým, že ide o prvú publikáciu takéhoto rozsahu, vydanú v knižnej podobe, ktorá sa venuje vybraným aspektom celoživotnej tvorby Teodora Münza, ale aj záznamom jeho životného behu, realizujúceho sa často v tristných, bizarných až absurdných, neprajných podmienkach externého prostredia jeho pôsobenia v oblasti slovenského myslenia. Práca, i keď po formálnej stránke – najmä čo do rozsahu statí – nespĺňa kritériá kolektívnej monografie, svojím predmetom poznávania je akousi jej modifikáciou či predstupňom. Publikácia patrí medzi recenzované práce, jej recenzentmi boli Ladislav Kiczko a Tomáš Valent. Ako sa píše vo výňatku z recenzného posudku T. Valenta, uvedeného na 4. strane obálky publikácie, štúdie trinástich autorov, ktoré tvoria obsah práce, sa selektívne „... dotýkajú všetkých oblastí Münzovej filozofickej tvorby, sú výsledkom sústredenej práce prispievateľov nad jeho rozsiahlym dielom a cieľavedomou interpretáciou pôvodných prameňov. Prinášajú nové pohľady, informácie a syntézy, týkajúce sa mnohostrannosti Münzovho profesionálneho záujmu a výkonu. Predpokladám, že najmä filozofická, ale i širšia spoločenskovedná obec nepochybne privíta tento vydavateľský počin ako poctu jednej z najvýznamnejších osobností slovenskej filozofie posledných desaťročí.“ S uvedeným hodnotením významu publikácie T. Valentom sa autor recenzie plne stotožňuje. No napriek tomu, že si uvedomuje, že publikácia je výstupom grantovej úlohy, riešenej na pôde FiF UK, sa domnieva, že publikácii by prospelo zaradenie príspevkov autorov z mimouniverzitného prostredia, teda dlhoročných kolegov a znalcov Münzovho diela, najmä jeho kolegov z Filozofického ústavu Slovenskej akadémie vied.

Samotná publikácia sa vnútorne člení na Úvod, autorkou ktorého je editorka, ďalej Životopis Teodora Münza, ktorý na základe podkladových materiálov, osobných výpovedí Teodora Münza zostavila tiež editorka. Ďalej obsahuje jedenásť kapitol, statí, ktoré vznikli na základe analýzy Münzovej tvorby v širšom kontexte, čo poskytlo rozsiahly základ pre adekvátne multifokálny prístup autorov k Münzovmu dielu. Autorský kolektív má internacionálny charakter a pozostáva z trinástich slovenských, českých a poľských autorov a autoriek. „Práve rozmanitosť a pestrosť, vlastná Münzovej tvorbe, bola podnetom jej recepcie na poli prekladateľského, historickofilozofického a iného skúmania“ (s. 7).

Súbor statí publikácie otvára editorka, ako sme už naznačili, životopisom Teodora Münza, ktorý Z. Plašienková na základe narácií T. Münza prostredníctvom „oral history“ zachytila a spracovala do chronologickej a čitateľsky príťažlivej podoby.

Z priestorových dôvodov uvidíme prehľad statí zaradených do publikácie, ktoré

tvoria logicky vnútorne previazaný celok, pričom jednotiacim svorníkom jedenástich štúdií je práve Münzova širokospektrálna tvorba, ktorá bola impulzom jej reflexie a analýzy. Ako uvádza Z. Plašienková, „... koncepcne je poradie príspevkov v publikácii zostavené od tematicky širších k tematicky užším štúdiám, od všeobecnejších zmienok o Münzovi k rozboru jeho rôznych prác a jednotlivých problémov“ (s. 7).

Štúdie zaradené do publikácie sú nasledovné: Břetislav Horyna, Jan Zouhar: *Budoucnost jedné velké tradice (K otázce filosofického překladu)*, Vladimír Leško: *Historicko-filozofický preklad ako filozofický problém*, Barbara Szotek: *Slovenská a poľská cesta k súčasnému filozofickému mysleniu (Úvahy na pozadí tvorby Teodora Münza)*, Erika Lalíková: *Slovenské osvietenstvo očami Teodora Münza*, Zlatica Plašienková: *O dvoch podobách kritiky niektorých historicko-filozofických a gnozeologických názorov Teodora Münza*, Etela Farkašová: *Listy ako forma/metóda filozofickej reflexie (Úvaha nad knihou Teodora Münza Listy filozofom)*, Kristína Korená: *Teodor Münz ako čitateľ Friedricha Nietzscheho*, Dušan Hruška, Katarína Mayerová: *Morálka a náboženstvo v reflexiách Teodora Münza v kontexte Nietzscheho filozofie*, Peter Nezník: *Slávnostné rokovania (Keď povieš: Münz a Keď povieš: Rázus)*, Michal Bizoň: *List Teodorovi Münzovi (O vzťahu Bubera k Feuerbachovi)*, Peter Kret: *Poceta Teodorovi Münzovi (Poznámky k Münzovmu listu Voltairovi a k pohľadu Johna Graya na Voltaira)*.

Všetky state publikované v práci sú zaujímavé, majú vysokú výpovednú a poznávaciu hodnotu a sú ďalším cenným vkladom do tezaura poznatkov dejín filozofie na Slovensku, pričom adekvátne reflektujú vo viacerých aspektoch filozofické dielo Teodora Münza, ktoré je, ako to uvádza aj E. Farkašová v svojej stati, skutočne „... mnohorozmerné, zasahuje do viacerých oblastí filozofie, popri dominujúcich dejinách svetovej i slovenskej filozofie je to oblasť noetiky, etiky, ontológie i sociálnej filozofie“ (s. 87).

Z hľadiska profesionálnej orientácie autora recenzie v množine dôležitých statí, ktoré tvoria obsah publikácie, ho mimoriadne zaujala štúdia B. Szotek *Slovenská a poľská cesta k súčasnému filozofickému mysleniu*, podnetom na napísanie ktorej bola štúdia T. Münza, nazvaná *Recepcia a odozvy západnej filozofie v dejinách filozofického myslenia na Slovensku* (Münz 2008, 51-62). V štúdií sa autorka dotýka okrem iného paralel vo vývoji poľského a slovenského filozofického myslenia, ktoré sa kreovalo v iných časových rámcoch, ale napriek tomu isté spoločné vývinové trendy sú identifikovateľné v oboch systémoch. Autorka sa v svojej štúdií dotýka tiež perzistujúceho a znovu a znovu diskutovaného problému duálneho chápania pojmu dejín národnej filozofie, v tomto prípade slovenskej alebo poľskej, ktoré alternuje s chápaním pojmu ako dejín filozofického myslenia na istom etnicky vymedzenom území. B. Szotek k tomu uvádza, že tento problém, na ktorý tiež upozorňuje aj T. Münz a ktorý je živý v diskurze historikov poľskej filozofie, sa „... týka toho, či vôbec môžeme hovoriť napríklad o slovenskej alebo poľskej filozofii, alebo len o filozofii v Poľsku, či o filozofii na Slovensku. Ide o otázku tzv. národného charakteru filozofie“ (s. 54).

Je možné len súhlasiť s výsledkom recenzného posudku T. Valenta, ktorý vo svojom hodnotení statí, publikovaných v posudzovanej práci uvádza, že tieto sú výsledkom intenzívnej práce autorov s rozsiahlou tvorbou T. Münza.

Pre komplexnosť hodnotenia publikácie treba uviesť, že jej poznávaciu hodnotu zvyšuje i do záveru zaradená komplexná bibliografia prác Teodora Münza, zachytávajúca jeho rozsiahlu vedeckú tvorbu v priebehu takmer šiestich desaťročí, ktorá je svedectvom jeho mimoriadneho teoretického záujmu o sledovanú problematiku, ale i výnimočného ľudského tvorivého výkonu.

Karol Kollár

Karol Kollár
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: filokoll@savba.sk

VASIL GLUCHMAN:

Idey humanizmu v dejinách etiky na Slovensku. Náčrt vývoja kresťanského humanizmu do polovice 20. storočia

Prešov: FF Prešovskej univerzity v Prešove 2013, 218 s.

Etika ako parciálna filozofická disciplína, ktorej predmetom sú hodnotiace súdy týkajúce sa rozlišovania dobrého a zlého, reflektuje pravidlá a normy ľudského správania, viac alebo menej legitimizuje a legalizuje morálku. V takomto ideálnom teoretickom „postroji“ nemá ale na Slovensku dlhú históriu. Preto aj V. Gluchman v monografii *Idey humanizmu v dejinách etiky na Slovensku* uvádza, že „dejiny etického myslenia na Slovensku (...) možno pravdepodobne začať datovať 16. storočím, keď sa pod vplyvom reformačného humanizmu v intelektuálnom a filozofickom uvažovaní začínali do popredia dostávať aj otázky etiky a morálky“ (s. 7). Prvotný impulz – ak to zjednodušíme – vychádzal z revolty augustínskeho mnícha a ním velebenej autority Písma i pohansko-renesančného obratu k pozemským veciam človeka. Uvedená citácia tvorí úvod monografie, kým na záver – v polemike so S. Štúrom a E. Városovou – jej autor tvrdí, že „idea humanity v slovenskom etickom myslení až do prvej polovice 20. storočia je založená výlučne na náboženských (...) základoch, nie osvietenských, resp. sekulárnych. Ide o dva celkom odlišné koncepty humanity (...)“ (s. 182-183). Kresťanská idea humanity bola (je) osnovaná na teocentrickom princípe, človek je prostriedkom naplnenia božích zámerov vo svete, je to akási heteronómia ľudského údely, sekularita vniesla do sveta ľudí svojbytnosť, autonómnosť, „človek je účelom, nie iba prostriedkom“ (s. 13).

Pozorný čitateľ ocení dialogický či polemický ráz knihy s interpretačnou literatúrou domácej i zahraničnej proveniencie, nájde i nové diela Erazma v poľskom preklade.